

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1995
ЯНВАРИИН
19
Үбэлэй дунда шара
хулгана
харын 29
ПЯТНИЦА
гарагай 6
№12 (19352)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

ГУРБАН ҮДЭР МОСКВАДА

Буряад Республикын Президент А.В.Потапов Москва ошожо, тэндэ гурбан үдэр байгаа. Сэхэ аэропортоо А.В.Потапов Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, Россин Федерациин Президентын дэргэдэ Буряад Республикын гүвөөлэгшэ Ю.Н. Цыбиковтэй хамта Федеральна Правительствын байшанда хүржэ, хэдэн тушаалтадаар уулзаба. Имагтал нэгэ уулзалгань болоогүй гэбэл, Россин түрэнэй толгойлогшо Франциин Президент байхан Ф.Миттерантэй хахасалгын ёхолодо ябашанан байгаа.

Удаадахи үдэрын үдэн урда тээ Москвагай болон бүхы Русиин Патриарх II Алексий Чистый переулгтахы резиденци соогоо А.В.Потаповые, Ю.Н.Цыбиковые хүлээн абаа.

Мүнөөнэй Россин ниигэмэй нэшхэл бодолой байдал, оюун ухаанай баялигуудай эхилжэ байгаа нэргэлгэ тухай удха түгэлдэр хөөрэдөөн болобо. Сибирьтэ үнэн адартын болон буддын шажанай санаартан хэр утнаа тон найн харилсаатай байхан юм. Энэ ушар орон дотор тохёолдоон саг зуурын бэрхшээлүүдые дабан гаралгын үрхэ нүхэсэл болоно гэжэ гэгээн Патриарх онсо тэмдэглээ.

А.В.Потапов республикын байдал тухай II Алексийн асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр ариусаад, Буряад ороной үнэн адартын шажантангай уулзахаая өөртөнх саарамжатай ямаршые сагта морилхыень Патриархые уряа. Буряад округой үнэн адартанай жаяг журамые харгалзагша, Улаан-Үдэн Троицко сүмын ахамад санаартан эсэгэ Игорь хөөрэдөөндэ хабаадаа. Тэрэ республикада үнэн адартын шажанай жаса байгуулгын, шажаанда туһатай бусадшые хэрэгүүдэй талаар найшаал үзүүлхыень Патриархые гуйгаа.

Патриархын секретарь, Москвагай Богоявленскэ кафедральна сүмын ахамад санаартан протопресвитер Матфей уулзалгада хабаадалсаба.

Энэл үдэртөө Буряад Республикын Президент Россин Федерациин тус тус министрствэнүүд, албан зургаануудта, тодорхойлбол, Финансын министрствэдэ, Генеральна Прокуратурада, хүтэлбэрилэгшэдтэйнь уулзаа, республикын Социально-экономическа хүгжэлтын программые саашань зохёон тодорхойлуулха бэрилготойгоор Россин макроэкономическа шэнжэлгэнүүдэй институтта хүрөө.

Буряад Республикын Президентын
ба Правительствын
хэблэлэй албан.

ЭРДЭМТЭДТЭЙ УУЛЗАБА

БУРЯАДАЙ Эрдэмэй түбтэ республикын президент А.В.Потапов Буряад ороной эрдэмтэдтэй уулзаба.

Тус уулзалгые Россин Эрдэмэй академиин Сибириин таһагай Буряадай Эрдэмэй түбэй Президиумэй Түрүүлэгшэ И.В.Гордиенко нээгээ. Эрдэм шэнжэлэгын эмхи зургаануудай гол зорилгонууд тухай хөөржэ, мүнөө үеын байдалтай танилсуулба.

Манай республикын эрдэмтэдтэй ханаа зобоон олон асуудал энэ уулзалга дээрэ хэлсэгдээ. Зүгөөр олонхи шийдхэгдээгүй зорилгонууд, шэнжэлгын хүдэлмэринүүд, үйлэдбэрийн ажал имагтал мүнгэнэй асуудалда тороно гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

1993-1994 онуудаар манай технологическа университетэй эрдэмтэдтэй шэнжэлгэн үхибүүдэй бэсын элүүр энхэдэ хэрэгтэй шэнжэ хүнэй зүйлые Эрхүүгэй, Хабаровскын, Шэтын хүнэй предпритинууд гаргаа бэлэй. Харин манай Улаан-Үдэдэ тус продукция үйлэдбэрилэгдөөгүй, гэжэ мэдээсэхэ зуураа, Зүүн Сибириин технологическа университетэй ректор В.Н.Бильтриков Буряадай Эрдэм хуралсалай гүрэнэй комитет байгуулаха тухай дурадхал оруулба. Эрдэм хуралсалай комитет мүнгэнэй талаар дэмжэхэ, мүн лэ хүдөө ажахын, эрдэм хуралсалай республикын бусад захилнуудаар үйлэдбэрийн тусхай программа бэлдэхэ байгаа гэжэ тодорхойлоо.

Буряадай эрдэмэй түбэй Ниитын эрдэмэй институтдай директор В.Ц.Найдаков, эрдэмтэд К.А.Никифоров, Ц.З.Доржиев, бусад олон үгэ хэлэгшэд эрдэмтэдтэй шэнжэлгэнүүдэй үрэдүнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэнэгүй гэжэ мэдүүлбэ. Зарим област болон республикануудаар эрдэмэй жасанууд байгуулагдажа, тодорхой хэмжээнэй мүнгэнэ номологдодог юм. Тиймэ жаса байгуулха тухай олон дурадхал энэ уулзалгада ороо. Тус эрдэмэй жаса эрдэм хуралсалые дэмжэлгэ тухай 1995 ондо гаргаһан Президентын Зарлиг бэелүүлхэхэ гадна, мэдээсэлэй, хонирхолтой журнал хэблэжэ, шэнжэлгын хүдэлмэринүүдые арад зоной дунда нэбтэрүүлхэ байгаа гэжэ бусад эрдэмтэд ханамжануудаа хубаалдаа.

Буряадай эрдэмэй жаса байгуулгые дэмжэжэ, "манай эрдэмтэдтэй шэнжэлгэнүүд дэлгүүрэй харилсаанай оршон байдалда хэрэгтэйшые, олзотойшые байха ёһотой", гэжэ республикын Президент А.В.Потапов хэлэбэ. Социально-экономическа хүгжэлтын программа бэелүүлхэхэдэ, 1996 ондо эрдэм шэнжэлгые хүгжөөлгэдэ Правительствын зүгһөө 2 миллиард түхэригэй туһаламжа үзүүлэгдэхэ юм гэжэ Президент найдуулаа.

Уулзалгын түгэсхэдэ Президент А.В.Потапов, республикын эрдэм хуралсалай министр С.Д.Намсараев эрдэмтэдтэй асуудалнуудта харюусанан байна.

Е.ЦЫБЕНОВА.

Нютагай засагай зургаануудта

ЭМХИДХЭЛЭЙ СЕССИ

Буряад Республикын Нютагай эрхэдэгшэ Түрүүлэгшын зургаануудай уулзалта тухай. Хуулигай эрхэдэгшэ жэлэй декабриин 17-до үнгэргэгдэһэн уулзалтын үедэ Улаан-Үдэ хотын эрхэдэгшэ хүтэлбэрилгын гүлваагаар В. А. Шаповалов, дихэдэ Улаан-Үдэн городской Советэй депутадуудаар 22 хүн уулзалтанан байгаа. Городской Советэй депутатай нэгэ нуурида унда ээргээр 5 хүн эрхэдэгшэ байгаа гэхэ мэтэ оюунуудые Улаан-Үдэ хотын эрхэдэгшэ хүтэлбэрилгын комиссийн түрүүлэгшэ А. Ц. Адаев Улаан-Үдэн городской Советэй түрүүлэгшэ эмхидхэлэй сесси дээрэ дурадхаба.

Улаан-Үдэн городской Советэй эмхидхэлэй сесси дээрэ удаахи асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ:

- городской Советэй Секретариат тухай;
- городской Советэй Уставай проект зохёохо талаар комисси тухай;
- городской Советэй саг үргэлжын комиссинууд тухай;
- городской Советэй саг зуурын регламент тухай;
- Улаан-Үдэн городской Советэй депутадуудта үнэмшэлгэнүүд барюулагдаба.
- Улаан-Үдэ хотын өөһэдэгшэ хүтэлбэрилгын гүлваагаар хунгаданан депутадуудаа суглаулжа, эмхидхэлэй түрүүлэгшэ үнгэргэхэ тухай асуудал юундэ зүбшэн хэлсээгүйб, Улаан-Үдэ хотын өөһэдэгшэ хүтэлбэрилгын гүлваагаар ажалыбуулгынгаа программатай депутадуудые, мүн олоонитые танилсуулаха ёһогүй юм гү гэгээн асуудалнуудые депутадууд табяа.

Улаан-Үдэ хотын өөһэдэгшэ хүтэлбэрилгын гүлваагай нэгэдэхэ орлогшоор томилогдоһон Н. П. Быков тус Советэй сесси үнгэргэхэ эмхидхэлэй комиссийн түрүүлэгшэ байһан тула городской Советэй депутадуудые, мүн сессидэ уригдан хүнүүдые сессийн зүблэхэ зүйлтэй танилсуулба.

Советэй сесси дээрэ 4 хүнөө бүридэһэн тоололгын комисси, 3 хүнөө бүридэһэн секретариат, Улаан-Үдэ хотын Устав зохёохо талаар 9 хүнөө бүридэһэн комиссийн гешүүд депутадуудай олонхиин дуутаар баталагдаа.

Эмхидхэлэй комиссийн гешүүн Улаан-Үдэн авиационно заводой инженер-конструктор, депутат А. А. Баладина городской Советэй саг үргэлжын комиссинууд тухай, мүн тэдэ комиссинуудай бүридэл тухай ханамжыаа дурадхаа.

Советэй депутадуудай олонхиин дуугаар 6 комисси байгуулагдаа. Тэдэ комиссийн гешүүд, комиссинуудай түрүүлэгшэнэр сесси дээрэ хунгадаба.

Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семенов, республикын Правительствын түлөөлөгшэ Д. А. Ивайковский сессийн хүдэлмэридэ хабаадаба.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семенов сессидэ хабаадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгууламжын, нютагай өөһэдэгшэ хүтэлбэрилгын, хуули ёһоной, гурим журамай талаар комитедэй түрүүлэгшэ В. И. Марков городской Советэй сессийн хүүлээр иигэжэ хэлээ һэн:

- Городской Советэй түрүүлэгшэ сессийн эхиндэ Советэй саг зуурын регламент тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэдэ болохо һэн. Тус регламентые сессие эгээл хүүдэ хаража үзэбэ.

Улаан-Үдэ хотын өөһэдэгшэ хүтэлбэрилгын гүлваагай нэгэдэхэ орлогшоор томилогдоһон Н. П. Быковэй кандидатурые эмхидхэлэй сесси дээрэ баталха ёһотой һэн. Сесси дээрэ тус кандидатурые баталха тухай дурадхалыем шагнаха дурагүй байба.

С. ОЧИРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сессийн үедэ.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

ҺҮЗЭГТЭНЭЙ
АНХАРАЛДА
Январин 21-гэ 12 сахнаа
буряад драмын театрай
байшан соохи дуганга Еши-
Лодой римбүүшэ амгалан
байдалай түлөө уншалга
бүтээжэ, ном табиха.

Жэлэй дүнгүүд юу харуулааб?

НЭГЭ АЛХАМ УРАГШАА

Үнөөхил тэрэ үдэр бүхэнэйнгөө хүлгөөтэй, хөөрсэгэнөөтэй, заримдаа ханаа зоборитойше ажал хэрэгээрээ тухашарһаар байтарнай үшөө нэгэ жэл үнгэршэбэ гэшэ.

Бүхы дээрээ энэ 1995 он ямар жэл байгаа гэжэ нэгэ-хоёр үгөөр хэлэхэн бэрхэтэй ааб даа. Орон-соо, нютаг нута бүхэндэ бүхэли жэлэй туршада элдэб юумэн боложол байгаа бээ. Хүн бүхэнэй ажал хүдэлмэридэ, ажабайдалдашы баһал хайн, мууше юумэнүүд али олон ушараа ёһотой.

Тиимэхэ би эндэ бүхыдэнэ үнгэрхэн жэлямар байгаа гэжэ сэргилтэ үгэхээс ханангүйб. Харин ажахынгаа зоной жэл соо хэһэн, бүтээхэн ажалай зарим тэды үрэ дүнгүүдые тобшо тэдыгээр дурдаха, ямар бэрхшээлнүүдые дабжаа ерэхэн, саашадаа ямар зорилготой хүдэлжэ байһан тухай хэдэн үгэ хэлэхэ гэнэб.

Хэнийше мэдэхээр мүнөө хүдөө ажахыда аграрна реформо гэхэ гү, али шэнэ хубилалта гэдэг эхэл шэгүүн хүндөөр, "хара газар дээгүүр шарга шэрэхэндэл" адляар юуулагдана гээ һаа, алдуутгүй. Жэһээнь, манай Хэжэнгын аймагай ажахынуудай байдалые абаад үзыг даа. Наяшаг болотор лэ эндэхи олохон совхозууд хамтын ажахынууд нэрэгтэй аһасалдажа байгаад, аргаа ядаха, дээрэһээ хашагдахадаа, зариманиинь халантажа ерэхэдэ таряашадай ажахынуудай эблэл болон жаахан кооперативууд боложо тарахадань, нүгөө зарим хамтаараа үлэжэ, хүдөө ажахын предриятинуудшы болоод байна.

Тусхайбал, манай Михайловкын ажалшад дилэнхидэ хамтаараа байжа хүдэлжэ дуратай байһанаа мэдүүлжэ, совхозоо хүдөө ажахын предриятин гэжэ нэрлээд, урданайнгаа бригада, фермэ, гүүртэ, отарануудые гол түдэб хуушан хэбээрнь үлөөхэ гэжэ шийдээ юм.

Энэнь зүбшийдхэбэри байгаа юм гү, али буруу гү, юрэдөөл саашанги ажал хүдэлмэринтай ябаса, үйлэдбэрийн үрэ дүнгүүд харуулна ааб даа. Гэхэтэй хамта нэгэ талаараа "субажа ябаһан барасуудһаа суглараад байһан шаазгайнууд хүсэтэй" гэдэгтэл нэгэн ханалтайгаар хамтаараа үлэжэ, ажал хүдэлмэрийнгөө эмхи гурим, журам заршамгаа ехэ алдаагүй, булта арга шадалаараа оролдон хүдэлжэ байһан зон экономическа хүшэр хүндэ, али бүхы юумэнэй дутуу

дундашы сагта муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлаха байна гэжэ үнгэрхэн жэл харуулна.

Түбхын түрүүн тарьяан ажалайнгаа эмхидхэлые, илангаяа таряаша угайнгаа ёһо заншалые, зарим тэды дүй дүршлөө алдаагүй байһанай ашаар Михайловкынхид недондо бүхы 800 гектар тарьяалан дээрэһээ 20.721 центнер орооһо сохижо абаа. Ондогоор хэлэбэл, гектар бүрийһөө дунда зэргээр 26 центнер шахуу ургаса абтаа. Үнгэрхэн жэлдэ аймагай нэгэшы ажахы имэ хайн ургаса абажа шадаагүй.

Тиихэдэ гансахан манай эндэл үнгэрэгшэ зундаа хура бороо саг соогоо ороод, бусад нютагуудые тойроод гарашоогүй юм ааб даа. Үнэн дээрээ, сэбэр паар хайн шанартайгаар хахалхан, элдүүрилхэн, имагал эрхим шанартай сортовой үрэхэ тариһан, тарьяалан дээрэхи бүхы хүдэлмэри саг соонь хайнаар хэһэн дээрэһээ манай ажахы бусадһаа үлүү ехэ ургаса ургуулжа, абаа гээ һаа, даншые найрхан хэрэг болохогүйл ёһотой. Эндэ нэгэ имэ жэшээ дурдая. Үнгэрэгшэ жэлдэ ажахын ахамад агроном Н.Н.Одарюк гэгшэ туршалга хэжэ, Шулуута гэжэ газарта сэбэр паар дээрэ "Одесская - 180" сортын эрхим шанартай ешмээнэй үрэхэ тарьяа юм. Тэрэн гектарай 32 центнер ургаса үгөө. Мүн "Красноярская - 80" сортын шэниис тариһан зарим газарһаа 43 хүрэтэр центнер тарьяан абтаа. Тиигэжэ ерэхэ хабарай тарилгын үедэ түрүүшын ээлжэндэ тариха 1500 центнер шэниисын, баһал тэды шэнээн ешмээнэй, 2000 центнер обёсой, үшөө 30 центнер гэршүүхын үндэр ургаса үгэхөөр үрэхэ бэлдээбди.

Юунэйше боложо байхада, нэн түрүүн хүнүүдэй мэргэжэл шадабариин, оролдосотой, үнэн шударгы ажалы ашаар лэ али бүхы хүдэлмэри хаһа сагтаа хайнаар хэгдэдэг ааб даа. Эндэ механизаторнуудал онсолон дурдаха, тэдээн тухай хайн хайхан магтаалай үгэ хэлэхэ болонбди.

Трактор, комбайнуудта хэрэгтэй шэнгэн түлшэ, тоһодолгын хэрэгсэл, илангаяа хаһабарилгын запас зүйл, шэнэ техникэ гэхэ мэтын холол дуталдажа, зобоожо байдаг мүнөө сагта механизаторнуудай хүсэ, хүлһээ гамнангүй, тохёолдоһон байдалые бодотоор ойлгожо хүдэлхэнэй ашаар хабарай тарилга, ургаса хуряалга гэхэ мэтэ хүдэлмэри яһалал

амжалтатайгаар үнгэрэгдэнэ ха юм. Үнгэрхэн намар тарьяа хуряалгын үедэ комбайнер М.А. Кожемякин А.М.Шепилов туһалагшатаа 7553 центнер тарьяа сохижо, онсо шалгараа һэн. Аха дүүнэр Дмитрий, Владимир Усольцевууд, Анатолий болон Сергей Линейцевүүд баһал 6450, 4551 центнер орооһо бункернуудһаа гарган байна. Комбайнуудһаа тарьяа зөөхөн автомашинын жолоошод сооһо Б.Е.Нестеров 11 мянга шахуу центнер тарьяа тоог дээрэ асараа. Үнинэй жолоошон В.П.Михайлов баһал ехэһэн орооһо зөөгөө.

Манай ажахы тарьяанай газараар тиимэ ехэ бэшэ. Гэбшые хайн ургаса абажа, шадаад байхадаа орооһо таряагаараа горитой хэрэг бүтээдэг, хамаг хэрэглэмжээ хангадаг гэшэ. Хүдэлхэн зонийнгоо ажалы түлөөһэндэ ургасаһаа 1500 центнер орооһо хубаагабди. Тарьяан ажалы бригадын гэгшүүн бүхэн хэһэн ажалайнгаа зэргээр 1 тонноһоо 5-6 тонно хүрэтэр тарьяа абаа. Бүхы зондо (гол түлэб багшанарта, медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ, пенсионерүүдтэ) хамта 5414 центнер орооһон бараг хямда сэнгээр худалдагдаа. Үшөө 5 мянган центнер тарьяан Эдэе хоолой корпорациһаа абанан урһаламжа бусаалгада тушаагаабди. Хамтадаа 900 миллион түхэригшэ тарьяан худалдагдаа. Саашадаа хүн зоншые хилээмэ, талхаар хангахын тула эгээл эрхим хайн гурил болохоор 1000 центнер орооһо илгаад байнабди. Энэһинээ саада тээ адууһа малда эдлоулахээр муушаг шанартай гэжэ 4000 центнер орооһо тарьяанай зүйл таһалагданхай.

Мал ажал тухайгаа хэлэхэдэ, һүүдэй жэлнүүдтэ адууһа малайнгаа тоо толгойн зарим тэды хороогдошые һаа, энэ халбарияа заатагүй тогтонжоруулаха, аргатай соогоо бага зэргэ хүгжөөхэ зорилготойбди. Анханһашы Михайловкын совхоз малаар тиимэ олон байгаагүй юм. Мүнөө гүүртэ, фермэнүүдтэмнай 366 үхэр, тэрэ тоодо хаалин 97 үнээд, үшөө мяханай үүлтэрэй 53 үнээн, 1703 хонин, 70 шахуу адуун үбэлжүүлэгдэжэ байна. Илангаяа үхэрнүүдээ, адуутгаа

ажахынуудай амидархань бэрхэтэй. Тиигээдше адууһа малые тэжээлээр хүсэд хангаха арга боломжо манда би.

Жэшээлхэдэ, недондо намартаа манай тэжээл бэлэдхэлгын комплексно бригада (хүтэлбэрилэгшэнь А.Ф.Афанасьев) 11 мянган центнер үбһэ, 6300 центнер орооһото сенаж нөөсөлхэн, малай үбэлжөөнүүдтэ яһала ехэ болоомо, зелёико зөөгөө юм. Мүнөө үхэр, хониднай эдихэ хоолоор яһала ядамаргүй үбэлжэжэ байна. Тусхайбал, дүршэлтэй хонишон П.Е. Нестеров энэ жэлдэ эхэ хонидһоо хурьга хайн абаха гүйсэд аргатай. һү хаалин фермэдэ малшан Г.Ф. Андриевский, хаалишан А.П. Андриевская түрүүтэй бусад зомнай бултал оролдожо, үбэлжэлгы барагаар үнгэрэгжэ, һүшые горитой хааха эрмэлзэлтэй хүдэлнэ.

Хамтын ажахы байһан хойноо манай предриятин гансагы үйлэдбэриез хараад байдаггүй, мүн баһа хүн зонийнгоо хуудал байдалда, социальна хэрэглэмжэдэнь анхарал хандуулангүй байжа шадахагүймнай элитэ. Тиимэхэ зоний хубинигаа ажахынуудта мал олоор бариха арга олгохо, үбһэ тэжээлэй талаар туһалха, хүдэлжэ байһан хүнүүдэй салин түлбэри саг соонь үгэхэ гэжэ оролдонбди. Нютагайнгаа хургуулин үхибүүдые эдээлүүлхэ, хургуули соонь дулаан байлгах хэрэгтэ ажахы 4 миллион түхэриг үгөө. Хүүгэдэй саада баһал туһаламжа болгон 7 миллион түхэриг мүнгэн үгтөө һэн.

Иигэжэ хамтынгаа хүсөөр, арга шадалаараа ажахыгаа эрхилхэ, үйлэдбэриез али болохоор тогтонжоруулаха талаар багаханшые һаа, түрүүшын алхам хэжэ байнабди гэжэ тоолохоор.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ,
Буряад Республикын Арадай
Хуралай депутат,
Хэжэнгын аймагай
Михайловкын хүдөө ажахын
предриятинин директор.

РЕДАКЦИНАА: "Буряад Республикын агропромышленна комплексн габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэдэн үндэр илэр зэргээр. Дымбыл Дарманчишовичые амаршалаад, ажал хэрэгтэнь амжалтануудые, гэр бүлэдэнь, зол жаргал хүсэе.

Малай үбэлжэ...
шанга шалга...
НААНАН
НҮЕЭ
БУЙЛУУЛНАБ

Үйлэдбэрилжэ аб...
продукция мүнөө...
өөһэдөө буйлуулангуй...
ажамидархамнай угаа...
гэжэ манай округтой ху...
зон һүүлэй үедэ хайн...
болонхой. Хүдөө ажа...
продукци буйлуу...
болбосоруулаагүй һаа...
мүнөө хэһэн гарган...
бүтүүлжэ гэхэ гү, тэ...
тэхэрюулжэ шадаха...
байһаннай эли. Ушарти...
округтой ажахынууд илэ...
һүүлэй жэлнүүдтэ бит...
һүнэй заводой, колбас...
цехэй, пекарни...
түхээрэлгэнүүдые өө...
өөһэдтөө табижа, хэрэ...
болбо. Энэ талааршые...
ажахы зарим тэды алхаму...
хэһэн байха юм.

Тэрээн тобшохоноор хөөр...
Ажахыдамнай энэ ж...
эжинэй байдалаар 600...
үхэр үлөөгдэнхэй. Тар...
зарим хубинь гэхэ гү, з...
зуугаад толгой үнээд Д...
һү хаалин ферм...
үбэлжэлүүлэгдэжэ б...
Үбэлэй эдэ үдэрнүүдтэ...
ехээр хаагданагүй. Ю...
гэхэдэ, олон үнээднай...
шэргэнхэй. Байгша оной...
һараһаа үнээд түрэгжэ...
элбэгээр абтаха ёһотой.

Харин мүнөө...
байдалаар фермын н...
хаалишад бүхыдөө зил...
литр һү хаажа, тэрэни...
ехэнхи хубине тугалну...
уулгана.

Үнгэрхэн жэлдэ билэ...
фермэ дээрээ һүеэ буй...
түхээрэлгэ тодохжо, һү...
хоёрые үйлэдбэриез...
болонхойбди. Энэ да...
Дабанимаевай гэр...
хүдэлдэг юм. Тогогар...
манда би. Зүгөөр...
сохижо абахын тула...
эд, ехэ хэрэгтэй болох...
бишуу. Мүнөө хүнэй...
абтадаг болоходонь...
түхээрэлгэе даб...
хүдэлгэнэгүйбди. Үнээ...
одоо турэгжэ, һү һаа...
элбэгжэхэдэнь, тэрэн...
һараһаа дахинаа аша...
болоходби. Энэ талаар...
хэрэгнай урагшатай ба...
гэжэ батаар найданай...
Шэнэ жэлэй урд...
үнинэй мартагдаһан т...
буйлууудаг цехээ хүд...
эхилээ һэмди. Һолоо...
хэршэжэ жэжээдэ, т...
тарьяанай зүйлтэй хо...
шанажа, малдаа эдоу...
Дабан болон бусад х...
зүйлнүүд үшөө нэмэ...
хэрэглэгдэдэг юм.

Энэ жэлдэ колбаса...
колбасагай зүйлн...
үйлэдбэрилэн гү...
түхээрэлгэ худалдажа...
хүсэлэнтэйбди. Үнэ...
багшаг хүсэтэй түх...
бэдэрнэбди. Иимэ түх...
оложо тодоходомай...
Энэ талаар ажахыда...
фермэ байгуулаха хэрэг...
Макковеев тосхонд...
толгой эхэ гахай ху...
абахаар хэлсээ бата...
Мүнгэнэй шийдхэгдэ...
тэдэнэ худалдажа...
асархадаа, Гангатын...
фермын байрада ба...
хараанабди. Тэндэхи...
дал хорёониинь тэрэ...
үлөөгдэнхэй. Гахайн...
харууһалха хүнүүдшы...
байна. Энэ шухала...
хаһа саг соонь шийдх...
колхозой түртэй...
В.Ц.Цэдашиевай...
оролдожо хэрэгтэй...
Энэ халбарид х...
хүнүүд дүй дүршл...
оролдосо ехэтэй зон...
Үхэршэд Рыгзэн Р...
Гэндэн Суходаев, Р...
Мидаков, Цэдаша Б...
Рыбаков болон бусад...
салингаа абадагые...
ажахынгаа мал бүтэн...
харууһалхые оролдо...

Б. ГАРМА...
Агын округо...
ТАЛЫН...
нэрэмжэтэ колхоз...
бодо мал эрхилл...

ШЭНЭ ТҮЛБЭРИ ТОГТООГДОБО

Республикынай Правительствын тогтоолоор үндэһэлэн 1995-1996 онуудай агнуурийн хаһын эхинһээ агнуурийн нөөснүүдые эдлэхэнэй түлөө түлбэри дэлгэрүүлэгдэжэ эхилбэ. Энэ түлбэри агнуури эрхилхэн хүн бүхэнһөө абтаха, республикын агнуурийн нөөснүүдые хамгаалгада эльгээгдэхэ гэжэ "Түлбэри тухай" саг зуурын гурим дотор хэлэгдэнэ.

Ангуудай хаһа соогоо бусажа ердэг, үбэлжэдэг, олоороо суглардаг болон үнэтэй гэхэ гү, хоморой ангуудай байдаг, харууһалагдадаг газарта орохо түлбэри ехэ байха гээд агнуурийн нөөснүүдые гамтайгаар эдлэхэ ба харууһалха талаар управлени тогтооно.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Акционернэ "Электросвязь" бүлгэмэй эгээл залуу телефонистнуудай нэгэн Н.Д.Гергенова болоно. Гэхэтэй хамта мэргэжэлэйнгээ талаар нилээд нарижанхай, табадахи разрыдаар хүдэлнэ. Наталья Дагбаевнагай Улаан-Үдын хэлхээ холбооной электротехникум дүүргэнэн ушар ажалайнгаа мэргэжэл нарижуулахадань нилээд туһална гэжэ тэмдэглэмээр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н.Гергенова.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

"Бурятия" газетын байгуулагдахаар табан жэлэй ой гүйсэбэ

УЛАМ ХУРСАДАГ ЛЭ ГУУРНАМНАЙ!

Бурятия" гэжэ редакция хараална. Засагай байгууламжуудай түлөөлэгшэд шэнэ хуулинуудай проектнүүдые, бусадшые документнүүдые уншахаа тус газетэ захидаг гэшээ. Гадна коммерсантууд, олзын хэрэг эрхилэгшэд, ондоошые ажалтай хүнүүд "Бурятия" газетые дуратайгаар уншадаг.

"Бурятия" газетэ Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Арадай Хуралай, МВД-гэй, тамужанай, налогой инспекциин, хэблэлэй албануудтай нягта харилсаатайгаар ажалаа явуулжа, уншагшадай хонирхоомоор шэнэ мэдээсэлнүүдые дары түргэн үгөөд лэ байдаг. Элдэб мэргэжэлтэд, олзын хэрэг эрхилэгшэд, коммерсантууд соносхолнуудые олоор үгэдэг болоо. Энэнь ехэ хайшаалтай.

Хүүдөөгэй уншагшад ганса үнэгүйень хаража бэшэ, мүн ойлгосотой тодо удхыень хайшаажэ. "Бурятия" газетые захидаг гэшээ.

Эрдэмэй, соёлой хүдэлмэрилэгшэд газетые дуратайгаар уншадаг. Эндэ эрдэмэй болон соёлой таһагта хүдэлдэг Надежда Гончиковой, Алексей Тугутовой, Тамара Нагуслаевагай габыяа ехэ. Тэдэнэр республика доторнай боложо байһан бүхы хонирнуудые уншагшадтаа хожомдуулангүй дуулгаад лэ байдаг. Театрнуудай премьернүүд, шэнэ концертнүүд, эрдэмтэдэй шэнэ номууд, монографинууд, нээлтэнүүд, бэдэрэлтэнүүд барагдаха бэшэ...

Үндэһэн арадай ёһо заншалнуудта, туйлалтануудта онсо анхарал хандуулагдадаг.

"Бизнес" ба "Россин Федераци" гэхэн московско журналнуудай Байгалда зориулһан тусхай хуудануудые бэлдэлгэдэ "Бурятия" газетын журналистнууд лэ эдэбхитэйгээр хабаадаа хэн. Уншагшадай бэшэгүүд соо республикын ажабайдал гүнзэгыгөөр харуулагдаһан байдаг. Уншагшадай зүгһөө олон һайн нүхэдтэй, эдэбхитэй авторнуудтай газетэ болонхой. Тэдэнэй дунда Альбина Андреевае, багша Константин Соболевые, пенсионер Николай Горкушые, Владимир Вольские, Елена Солдатовые, Наталья Зельбстые, Нелли Коробенковае, мүн бусад авторнуудые онсо тэмдэглэмээр.

Павел Натаевай, Октябрина Ешеевагай, Валентина Гомбоевагай гүнзэгы удхатайгаар, хонирхолтойгоор бэшэһэн материалнууд, Герман Намжиловый спорт тухай корреспонденци, гэмтэ ябадалнуудай хронико, Лубсан-Ханда Гомбоевагай шог зугаатайгаар, ульгам хүнгэнөөр бэшэһэн тэмдэглэлнүүд уншагшадта хайшаагдадаг.

Зохёохы коллективтэ дүршэлтэй бэрхэ журналистнууд, мүн эдэбхитэй залуу репортернууд ади тэгшэ ажалажа, газетэе хонирхолтой болгохо гэжэ бүхы шадалаараа оролдһоо. Иимэ коллективһээ уншагшад улам хонирхолтой материалнуудые хүлээхэл ёһоороо хүлээнэ гэшээ. Хурса гуурһаа улам хурсадажа, республикынгаа ажабайдалай гүн соо ходоодо ябахыень хүсэебди.

В. НАСНИКОВ.

Тарбагатайн аймагай "Маяк" колхозой 1-дэхи хүнэй фермэдэ дүн хамта арбан дүй дүршэлтэй хаалишад хүдэлдэг. Эндэ 138 хаамхай үнээд тоологдоно. Татьяна Нефедовна Павлова дажа абанан үнээн бүриһөө 3300 килограмм, Анна Федоровна Чистякова 2150 килограмм һү наажэ, ажахы соогоо түрүү һуури эзэлэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хаалишан А. Ф. Чистякова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШАГНАЛ

Үйлэдбэридэ амжалтануудые туйлаһанайнь ба олон жэл соо ородосотойгоор хүдэлһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1995 оной декабриин 27-ной Зарлигаар "Черемшанский кварцит" гэжэ акционернэ бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэдые Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба гэбэл:

Добрынин Александр Михайловиче - погрузчингай машинист.

Меринов Александр Александровиче - инженер-барилгашан.

Василий Михайловиче Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Ниитын эмхи зургаануудта удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилэгшэйн түлөө Россин хүүгэдэй жасын Буряадай таһагай түрүүлэгшын орлогшо Похосоев Лев Яковлевиче Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Транспортын барилгада габыяатай байһанайнь, үни удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилэгшэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1995 оной декабриин 27-ной Зарлигаар "Улан-Удэтранстстрой" гэжэ акционернэ бүлгэмэй генеральна директорэй орлогшо Бородин Владимир Иннокентьевиче Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Ниитын болон гүрэнэй эмхи зургаануудта олон жэлнүүдэй туршада аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилэгшэйн түлөө Буряад Республикын Президент 1995 оной декабриин 27-ной Зарлигаар Буряад Республикын промышленностини, элшэ хүснэй болон транспортын таһагай начальник Горлов

Анхармаар асуудал

ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ ҺАНДАРГАХА БОЛОНО ГҮ?

1996 оной бюджетэй мүнхэнэйнгөө миил 61 процентые абан байха юм. Засаг хүтэлбэрилэгшэдэй энэше жэлдэ хэлэһэнээ гүйсэд бэлүүлхэгүй байһаниинь ойлгосотой.

Ушар иимэһээ Федерациин Советэй гэншүүн В. Зволинскийн иимэ бюджет баталан абахая арсаһаниинь эли боложо үгэнэ. Таряашадта сэргүү, арад зондо эсэргүү бюджет гэжэ тэрэ нэрлэһэн байгаа. Тэрэнэй буруушааны бэшэ депутатууд дуулангүй, тоонгүй үлэшөө.

Үнгэрһэн хунгалтын дунгөөр Вячеслав Зволинский нэгэ мандадай округһоо Гүрэнэй Дүүмын депутатаар һунгадаба. Депутатуудай корпусой шэнэ бүридэлдэ хүдөөгэй хидэй нанамжануудые дуулаха, таряашадта мүнөө сагта тон түрүүн юун хэрэгтэйб, тэдэнэртэ ямар бодото туһаламжа үзүүлэгдэхэб гэжэ зүбөөр ойлгохо шадалтай хүнүүд ороһой гэжэ ханахаар байна.

"Хүдөөгэй хидэй баян байхада, хотын хид баян болохол" гэхэн арадай эсээн бодолые бү мартаал, нүхэд!

гаргашалагдаһан хаань, 1994 ондо тэрэнэ 12 процентдэ хүргэгдэһэн, энэ жэлдэ 10 процент болгодохоор түсэблэгдэнэ.

"Хүүгэдэй хоол", "Үржэл", "АПК-да машина бүтээлгэ" гэхэ мэтэ федеральна программануудые зохиохоёо манай Правительство огто мартаа хаш. 1996 оной бюджетдэ энэ хэрэгтэ оройдоол 1,5 миллиард түхэриг мүнгэн һомологдобо. Энэнь бүхыдөө хэрэгтэй 87,5 миллиард түхэриг оройдоол 2 процентнь болоно. Федеральна бюджетдэ гүрэнэй программа бэлүүлгэдэ сэхэ һомологдохо ёһотой "Ороһо тарьян", "Саахар", "Ургамалай тоһон", "Россин лён хэргээхэ", "Россин хмель", "Загаһан" гэхэ мэтэ программанууд оруулагдангүй үлэшэбэ. Али эдэ зүйлэй продукци манда үлүү болоо юм гү?

Эдэе хоолой зүйлнүүд элбэгжэнгүй гэхэн зэмэлэтэ телевизорээр үдэр бүхэндэ шахуу хэлэгдэнэ, олон тоото демократическа шэглэлтэй газетэнүүдтэ бэшэгдэнэ. Миинтээр гү, али хахад сэнгээр хэншые хүдэлхээ хананагүй. "Гүрэнэй хэрэглэмжэдэ хүдөө ажахын продукци, түүхэй эд ба эдэе хоолой зүйлнүүдые тушааха, хангаха" гэхэн Хуули

тон наринаар бэлүүлхые манай засаг хүтэлбэрилэгшэд ехэтэ оролдһоо хаям. В. Зволинскийн мэдүүлһэнэй ёһоор, 1996 ондо эдэе хоолой федеральна жаса байгуулаха хэрэгтэ 40-45 триллион түхэриг мүнгэн хэрэгтэй болохо ёһотой. Харин 1996 оной бюджет соо энэ хэрэгтэ зориулагдаһан нэгэшые түхэриг мүнгэн байхагүй.

Хабарай тарилга хэхэ, гэжээл бэлэдхэхэ, ургаса хуряаха кампанинуудта, техникэ, машина, үрэнэ хүрэнгэ худалдажа абаха хэрэгтэ хүдөөгэй хидтэ урьһаламжа үгэхэ мүнгэн зөөри хараалагдабагүй. Мүнөө жэлдэ эдэ хэрэгтэ 38 гаран триллион мүнгэн зөөри хэрэгтэй болохо байна. Эрдэмэй эмхи зургаануудай ядамаггүйгөөр ажаллаха хэрэгтэ хүрэхөөр мүнгэн таһалагдажа үгтэбгүй. Россельхозакадемидэ тон бага хэмжээгээр 500 миллиард мүнгэнэй хэрэгтэй болохо хаань, бюджет соо хараалагдаһаар 304,8 миллиард, АПК-гай эрдэмэй эмхинүүдтэ ба дээдэ нургуулинуудта 493,6 миллиардын орондо 279,8 миллиард түхэриг үгтэхэ болоһой.

Хүдөөгэй хидэй найдуулан мүнгээе дууһан ба саг соогоо абахагүй байһаниинь баһал эли. Уридшалан тооложо гаргаһанай ёһоор, ороһой АПК

ажахын эрдэм болон һуралсада, уһанай ба ой модоной ажахыда 6 триллион түхэриг капитална мүнгэн зөөри һомологдохо болоһон байна.

Агропромышленна комплексые саашадан хүгжөөхын тула бүхыдөө 20,5 триллион түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдаба. Эди шэдтэй эдэ тоо, баримтануудар һанаагаа амарһанай хэрэггүй. Эдэ триллион мүнгэн гарһаа гаргалаһан арадай ажахын гол һалбарыда хэрэгтэй тон бага хэмжээнэй мүнгэнэй оройдоол 20 процентнь үгтэхөөр зохиогдоһон болоно.

Хүдөө ажахы мүнөө мүнгэ зөөрээр хэр хангадабаб гэбэл, 1991 ондо бюджетэй гаргашада хүдөө ажахын хубинь 19 процент байһан һаа, харин нёдондо 3,8 процент болоһон, энэ жэлдэ 3,3 процент хүрэтэр доошолхоор хүлээгдэнэ.

Хүдөөгэй материально-техническэ үндэһэ һууриин хүндэ байдалда ороод байһаниинь хүн бүхэндэ эли юм бээ. В. Зволинскийн энэ талаар һанаагаа зобожо байһаниинь мүн лэ мэдээжэ. Ушар тиимэһээ байгша ондо байдалай улам доошоо ороһон эли болоно бшуу.

Хэрбээ 1991 ондо арадай ажахыда һомологдоһон мүнгэнэй 31 процентнь АПК-да

Юрий САВИН,
"Сельская жизнь" газетын
корр.

сагаан мүнэгэ барюулан гэлсэгшэ.

Мүн Аргаахананай гэртэ хаана яана газарһаа ерэнэн үбшэ хабшан зондо эм дом залахан, үбшониини элирүүлэн юм. Хожомын Аргааханай Батцоо басаганиинь басагатай болобо. Тэрэнь хадаа мүнөө Гаарга нотагай суута хоношон Лениней хоёр орденой кавалер, СССР-эй Верховно Советэй депутатаар хоёр дахин хунгагдахан Цыбикжаб Аюшиевна Бадмаева болоно бшуу. Мүнөө үедэ Цыбикжаб Аюшиевна наһанайнгаа амаралтада гарабашье, аша гушанараа хаража, сэдхэл дүүрэн ажаһууна.

Соодойн Сэдэн монгол, түбэд, хитад, япон, ород хэлэ хайса мэдэхэ хүн байһан гэшэ. Монгол, түбэд хэлэн

һанагты, хомхой сэдхэлтэй бү ябагты, архи тамхи бү эдлэгты, хүниие бү доромжологты, халихай һаланаар бү ябагты, аба эжынгээ нэрэ наринаар сахижа ябагты гэжэ номнодог байгаа бшуу.

Мүнөө эдэ хургаалнууд бидэнэртэ агаар шэнги хэрэгтэй. Дээрэ дурдагдаһан захяанууды сахижа яабал хүн бүхэн буянтай, нүгэл шэблэдэ орохогүй болоно.

Һаяхан Яруунын аймагай үбгэн Аюшиев Балхартай уулзахадамни, Баргажанай Соодой ламахай тухай һонирхолтой ушар хөөрбэ:

—Соодой ламахай Цейлоноор аяншалхадаа. Эгэтын дасанай ламатай ябалсаһан юм. Нютагаймнай лама иигэжэ хөөрөө хэн. Үдэрэй тэн багаар амаа ехээр

ДОМОГ СУУТА СООДОЙН СЭДЭН

дээрэ эмшэлгын ном зохиёһон намтартай. Газарай ямаршые ургамалда эмэй шанар бии гэжэ тэрэ хэлэдэг байгаа. Тибһэн, нохойн хоншоор, долоогоно, мойһон, алтаргана, модоной үндэһэнүүдые эмдэ үргэнөөр хэрэглэдэг байһан. Тиихэдэ баабгайн хүлһэн, бутын эбэр, бодон гахайнуудай дотор өөхэн, ангуудай үнгэли гэхэ мэтые эм болгожо буйлууддаг бэлэй. Соодойн Сэдэн хүни үдэргүй эм домоо нюдэдэг, худхадаг, буйлууддаг байгаа гэжэ нотагай үбгэд хэлсэдэг.

Тэрэ аргагүй хөрхө нодэтэй байһан юм. Хүнэй шэг шарайгаар, худал барижа, шоо хаяжа, үбшэ тодорхойдог, яаж аргалха тухай зүбшөөл заабари үгэдэг, тон наринаар эм заладаг байһан гэшэ.

ХИЗААР ороноо шэнжэлгшэ, нютагаймнай хүндэтэй багша, Россин гэгээрэлэй отличник Цыремпил Бальчинович Будаев Соодой ламахай тухай һанамжануудаа хэлэнэ. Соодойн Сэдэн миин юрын лама бэшэ, эрдэм ехэтэй хүн байһан. Октябриин, хубисхал тухай олон баримтануудые зондо хөөрэдэг байгаа. Олон жэлэй туршада Түбэдтэ астрологи, философи, эмэй хургуули шудалһан хүн. Энэдхэг, Цейлон, Түбэд, Монгол, Япон, Хитад ороноудуаар аяншалһан юм. Соодойн Сэдэн 1846 ондо Барханай сомоной Элһэн нотагта һэнгэдэр угай айдаа түрһэн. 1913 ондо Соодойн Сэдэн Баргажанай дасанай шэрээтээр хунгагдаба. Баргажан голдо буддын шажанай дэлгэрхэ хэрэгтэ тэрэнэй үүргэ ехэ.

Мүнөө барханайхид Баруун Хүнтэйн эгээ үндэр боорини үбэртэ Соодой ламахайдаа дурасхаал болгон субарга бодхоогоо. Соодой ламахай буддын шажанай 10 хара нүгэл тухай хургаал арад зоной дунда нэбтэрүүдэг байһан.

Шажан гэшэ отторгойһоо бууһан номнол бэшэ, хэдэн мянгаад жэлэй хүн түрэлтэнэй ажабайдалтай нягта холбоотой хургаал гэжэ Соодойн Сэдэн номнодог хэн.

Соодой ламахай иигэжэ зальбардаг байгаа: худалаар бү хэлэгты, юумэ бү хулуугты, хүндэ хоро шара бү

хатажа, сай ууха баатай болободи. Бээдэ абажа ябаһан уһамнай дууһашаһан байба. Соодой ламахай тээ урдаһан булагһаа уһа асараад ерыш гэжэ нүхэртөө хандаба. Би ехэ гайхажа, энэ булаг хаанһаа мэдэхэ байгаа юм гэжэ гэнтэ досоогоо һанажархибаб. Уданшыегүй зааһан газартань ошоходомни, 200 алхамай зайда булаг сорьёло байба. Уһаа асаржа, сайгаа шанажа, саашадаа замаа үргэлжэлүүлэ һэмди,— гэжэ хэлэдэг бэлэй.

СООДОЙН СЭДЭНИИЕ үндэр һаһатай үбгэд Хүгшэд хайса мэдэхэ юм. Яруунын аймагта Баргажанай Соодой гэгээн гэжэ солотой болоһон гэжэ Балхар Аюшиев мэдүүлэ хэн.

1895 он. Буряадай бүлэг түлөөлэгшэдтэй Соодойн Сэдэн Москва хотодо Россин Николай II хаантай уулзаһан гэшэ. Энэ уулзалгада Соодойн Сэдэн буряад арадай ажаһуудал, ажабайдал тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрһэн, хаанай урда олон асуудалнуудые табиһан, хаанай асуудалнуудта тоб гэмэ харюунуудые үгһэн юм. Сэдэн Седоевой хэлһэн һанамжануудые Россин хаан анхаралтайгаар хадуужа абаһан гэлсэдэг.

1996 ондо Соодой ламахайн түрһөөр 150 жэлэй һайндэр Баргажан голый ажалшад тэмдэглэхэн. Һаяхан Хурамхаан һууринда аймагай эмхи зургаануудай түлөөлэгшэдэй суглаан үнгэргэгдөө. һайндэрые үнгэргэхэ комитет байгуулагдаа.

Баргажанай болон Хурамхаанай аймагуудай нотаг туғануудай, буддын шажанай эмхинүүд энэ һайндэрые угтуулан, Соодой ламахайн хургаалнууды дэлгэрүүлхэ, шэнэ-шэнэ баримтануудые суглуулаха тухай тусхай шийдхэбэри баталан абаба. Соодойн Сэдэнэй гар бэшэлыг хургаал, һанамжануудые суглуулжа ном болгохо шийдхэбэри баталан абаа.

Агваан Доржиев, Түгэдэр Тобоев, Вандан Юмсунов, Цыбенжаб Сахаров ба бусад Буряад ороной солото зонуудтай түүхэдэ ороһон Соодойн Сэдэнэй аша габьяа арад зоной урда ехэ.

Вл. БАТОРОВ.

АРГАЖАН голдоо мэдээжэ түүхэшэн, үнгэрһэн тагые болон ажабайдалые мартахагүй һонортай. Дэрэнэй суута гаряшан, Социалис Ажалай Хобраг Дылгырович Хоргановтай хонон үнжэн мэдэдэг һэмби.

Хобраг Дылгырович Соодойн Сэдэн ламахай тухай нотагтой баримтануудые хөөрэдэг хэн.

Соодойн Сэдэн айхабтар үндэр бээтэй, болохоёо аюумые уридшалан тодорхойдог сэсэн бодолтой байһан юм. Нэгэтэ Соодойн ламахай Дэрэн жэжэ ерэбэ. Нотагай баяшуул, дунда шадалтайшуул гэгтээ залахаяа ехээр гүйлдэбэ ха. Харин Соодойн Сэдэн Гараһан нотагта ажаһуудаг тулюуршагтай Аргааһанайда хонобо. Тэндэ аарса, бозоор божо, һайнаар хүндэлһэндэнь баярлажа, хынгоо урда Аргааһан үбгэндэ иигэжэ хэлһэн гэгтээ:—Хэзээ хойно һайн ажаһуухаш. Шамһаа һайн түрэхэ. Басаганһаа гараһан басаганиини яһала татай ябаха байһа,— гэжэ хэлээд, адислаад, табанай

МАХЫН МҮНӨӨНЭЙ ХЭРЭГҮҮД ТУХАЙ

ОЛЗЫМНАЙ ЭХИН

Энэр гансал малай продукци худалдаад байнагүйбди. Энэ жэлүүдтэ үнэгэнэй фермэтэй, үшөө зүгы баридаг бди. Мүнөө колхоздомнай 110 толгой үнэгэн, зүгын 29 үүр үүлэгдэхэн. Тиигэжэ ерэхэ үнэтэ арһа, зүгын тоһо лака хүсэлтэйбди.

С. ДОРЖИЕВА, колхозой бухгалтер.

ҮНДЭР УРГАСЫН ҺУУРИ

Мүнөө жэлдэ манай колхозой механизаторнууд алтанай арабагдаһан солярка болон тоһоёо гамнажа, арьбалжа шыше һаа, ерэхэ жэлэйнгээ ургасада бэлдэжэ 3610 хара газар хахалжа амаруулаа. Түлишын хэды шыше һаань, 4 дахин газараа эдүүрилээбди. Түрөдһон хүндэ ороолон туһалха, ажаллаһан хүндэ туһалха" гэжэ манай нотагаархид хэлсэдэг. Тиимэһээ жэлдэ сагай уларилай һайн байгаа һаань, таряанай ургаса абахамнай болтогой!

Г. ГУРЖАПОВ, механизатор.

ДЭБХИТЭНЭРЭЙ НЭГЭН БЭЛЭЙ

Радна Ешиновой нүхэр Дарижап Хорганович Бадмаев хэдэн үгэ хэлэе. Дарижап Хорганович зүжэгүүдые шэмэглэн гоёодог, мүн модошо дархан байһан. Боро хараанай болоходошые, амаржа хэбтээгүй хүн. Үдэшынгөө эдээ баримсаараа, тээшээ тэгүүлдэг заншалтай бэлэй. Дарижап Хорганович 30 жэл соо арадай театрта олон үүдэтэ хабаадаһан. Жэшээлхэдэ, Ц. Шагжинай "Шуудууд" ламын, "Түрүүшын жэлдэ" Зоригтын, Н. Шогондой "Дүлэндэ" ламын, Д. Батожобайн "Зүрхэнэй дада" Ормог-Хазын, Х. Намсараевай "Сэрэмлэдэ" ламын баашхын рольнуудые гүйсэдхэн юм. Театрай үлөөлөө эхилээд, артистнарай хубсаһа хунар оёдог, эсхэдэг, үлөөлөө бэлэй.

Б. ЧОЙНЖУРОВ, режиссёр, республикын Гүрэнэй шангай лауреат.

Барханай арадай театрай 60 жэлэй ойдо

наадаһан юм. Тосхоной ажабайдалые улам һонирхолтой болгохо зорилготойгоор драмын кружок, хожомоо республика соогоо мэдээжэ Барханай арадай театр байгуулаһан юм. Радна Ешинов түрэл театртаа 20 гаран зүжэгүүдые найруулан табиһан юм. Үхибүүдынь эсэгынгээ зүргөөр ябана. Роза, Гая басагадынь, Владимир хүбүүниинь театрай олон зүжэгүүдтэ амжалтатай наадаһаар. Радна Ешинов 70 хурэжэ ябахадаа, "Злой дух Ямбуя" гэхэн уран һайханай фильмдэ наадаа хэн.

1996 ондо Барханай арадай театр 60 жэлэйнгээ һайндэртэ бэлдэжэ байна. Эдэб сагуудта

һомолхо уялгатай гэжэ һанагдана.

Тиихэдэ Баян-Голой, Дэрэнэй, Уланхаанай, Гааргын арадай театрууд һайндэртэ арга шадбарияа харуулаха бээ гэжэ һанагдана. Нэгэ үгөөр Баргажан голый театруудай баяр баясхаланта заншалта һайндэрнүүдэй үнгэргэгдэхэн арсалтагүй. Баргажан голһоо гараһан мэргэжэлтэ артистнууд, шадамар бэрхэ хүбүүд энэ ехэ һайндэрһөө хажуу тээ байхагүй бээ. Ганса Барханай сомоной, Хурамхаанай аймагай арадай театрай һайндэр бэшэ, бүхы республикын уран һайханай һайндэр болохо ёһотой.

Юуб гэбэл, Барханай арадай театр СССР-эй, РСФСР-эй болон

ХҮЛГӨӨТЭ ҮЕНӨӨ ЭХИТЭЙ

Барханда арадай театр байгуулаһан Радна Ешиновой хуби заяан хүшэр хүндэ сагуудта үнгэрһэн юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан, олон дахин шархатаһан байна. Залууһаа инаг дуратай нүхэрөө алдажа, 7 нялха нарай хүүгэдтээ үлэшһэн юм. Хэды нимэ хүшэр байдалда оробошые, олоонинын ажабайдалда хам оролсодог хүн байгаа.

1936 он. Түрүүшынхиеэ Бархан һууринда Радна Ешиновой зохиёһон "Харуу Тополоон" гэхэн зүжэг табигдаба. Зүжэгые өөрөө найруулан табижа, гол рольдо

табигдаһан зүжэгүүдхээ хэнгүүд харуулагдаха юм. Театрай режиссёр Баатар Чойнжуров "Театрай 60 жэлэй алхамууд" гэхэн сценари бэлдэнэ. Энэ һайндэртэ театрта Радна Ешиновой нэрэ үгэхэ хэрэг газаа тулажа ерээ.

Тиихэдэ үни удаан жэлүүдтэ эдэбхитэйгээр театрта хабаадаһан артистнар урмашуулагдаха ёһотой. Энэ талаар республикын Соёлой министерство, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй хүтэлбэрилэгшэд, республикын уран һайханай соёлой түб мүнөөнһөө ори ганса хүдөөгэй аха заха театрта мүнгэ

Буряад Республикын арадай театруудай дунда нэгэтэ бэшэ лауреат болоһон түүхэтэй.

Барханай артистнарые Шэтэ, Красноярск, Эрхүү, Москва, Улаан-Баатар хотонуудай ажалшад хаража, үндэр сэгнэлтэ үгһэн бшуу.

Арадай театрта аша үрэтэйгөөр 20 гаран жэлдэ ажаллажа ябаһан режиссёр Баатар Чойнжуровта театрай 60 жэлэй оёе угтуулан, Россин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ зууршалха дурадхал Буряад Республикын Правительствада оруулаба.

В. ЦЫДЫПОВ.

(Түгэхсэл. Эхнинийн январин 17, 18-най дугаарнуудта)

тооромуудаараа ялалзан Ярууна тухай болон Ага, Аха, Тори, Хори нютагуудыг алгадгүй дууша сэдхэлэйнгээ дээжэ бололон үнгэ бүрийн сэгсгүүдыг харбайжа бариганиинь мартаагүй. Тиймэл хадаа бүхы "Буряад ороной булжамуур" гэжэ хүндэтэйшье, харюусалгатайшье "зиндаада" хүртөө бшуу!

"ДУРАН тухай дурдалга" гэхэн циклынь абаад үзэе. Зохёолшын бүтээлнүүд соо уянгата бадагууд яһала ехэ нуури эзэлдэг юм. Хүнэй ханаан сэдхэлэй досоохи байдал, сэхэ сагаан инаг дурье ухаан толгойдоо бисалгажа ябаһан гүнзэги бодолнуудынь уянгата налгай үгэнүүдээр ханаа сэдхэлдэ тааруугаар харуулжа шададаг поэт байһан юм. Дондок Улзытуев гээшэмнай. Тэрэнэй бадагуудынь юундэшьеб даа, морин хуурай, Дурна зүгэй уг изагууртанай аянга хануулаадхидэг шэдитэйл. Гэнэн хонгор бодолтой, арба найматайхан ябаһан уянгата нюурайнь ханаан иимэрхүү:

Одо мүшэд дорго, намарай сэлгээ тэрэ хүни "Огинскийн полонез" анха удаа шагнахадаа, Гашуудалай шэнжэ сээжэдэмни түрөөгүй хэн - Габшагай хаһадаа ябаһан байжа болоо хаб даа. Амаргаһаа хагасаха гуниг гэшые үшөөл мэдэхэгүй, Амгалан хонгор түлэг дундаа

Байгал далаймни хүн түрэлтэнэй эгээл нангин худаг, Байгаа түбинн зэндэмни хэшэг, заяата нюдэн, Байгал далаймни!.. Угышые хаа:

Гэрэл мэтэ гэгээн, сэгээн Байгал. Толи мэтэ толорно торгон Байгал.

Поэдэй зохёохы ажалыньшье, "түбинн зэндэмни хэшэгтэй" нягта холбоотой байһан юм: Байгалай эрьедэ зуһалантай бэлэй. Тэндэ тохёолдоһон ушараа уянгата нюур ханаад, бусаагаад үзэнэ:

Гурбан жэлэй туршада гуниглааб эндэ гансаараа, Гулган гараһан шүлэгүүдээ бэшээб эндэ гансаараа. Үбэлэй хүйтэн хүнинүүдые үнгэргөөб эндэ гансааран, Үргэнэ нойроо алдан, үншэрөөб эндэ гансааран. Намарай хүйтэн ольбондо түлээгүйдэжэ дааран, Хабарай хагсуу халхинда ном судараар намааран, Гурбан ута жэлнүүдые үнгэргэхэдөө эндэ Гуламта болохо урсатаяа дадан нүхэсөөлди бидэ.

"Баяртай, хүхиюун байхада - Байгал далайшье найхан даа, харин уур сухал болболынь - тэсэхэе мэдэмээр даа". Энэл циклдэ "Айдар наһанайм ариуун жаргал..." гэжэ уянгата шүлэг оронхой. Мүнөө дээрээ ханажа, хүсэжэ, шүтэжэ ябаһан ханаан сэдхэлни үнэнэн тоборог болошоогүй, үшөөл дуугаа дуулаха хоолойшье, дурлажа

улаан наранай элшэ дорго ургы сэгсэгэй дэльбэ сооһо уужам талын анхилма сарма ая ганга хангалһаа, бороо булжамуурай жэргэһэн дууһа татуулан олоно.

Эртэ урда саһаа эхмий малша буряад зоной АУУН дэлгэрэнги байһан АУУН аялгыг хэрэглээдхихэ юм иигэжэл түрэл арадайнгаа заншалтай танилсуулна гэшье.

Буряад угсаатанай дуртай баатарнууд болохо Абай Гасбогдо, Шоно-Баатар, Шидан Зангин дүрэнүүдтэй уянгата ушарнабди. Баһа тийхэ ярилдаанда хэрэглэгдэдэг "нигэ алдама", "бурггаһанай гулгалт", "дүтүүр буудалга", "нохойн ойртоо", "мориёо эрьедэ ерэхэ гэхэ мэтэ фразеологизмуудтай уянгатай дайралданабди. Онһон үгэ үрээл, магтаал, соло дуулаа таабари, ёгтолһон үгэнүүд бусадшые онол аргануудыг шадамараар ябталаад, таар газартань шүлэг, поэмэнь соогоо табижархиха юм.

Адуу мал Атар тарган, Саһан нимгэн, Буруу булшантай, Дааган далантай...

Арадайнгаа ёһо заншал хурим түрын жама, ханал боло урда ёһололые мэдэхэ байһа хадаа бодото поэзийн ульһа гүнзэги шанартай мурнуун бадагууд соогуураа хайса сасажархина.

Зай гэжэ, иигээд лэ хөөрэдөөгөө "шараһан мяла халуун дээрээ, шашаг үгэ - һон

Шэнжэлэл ба шүүмжэлэл

"ДҮРБЭН ЗҮГӨӨ МАГТАЖА, ДҮРБЭН ТЭЭШЭЭ ДУУЛАНАБ..."

Дондок Улзытуевай зохёохы ажал тухай

Дондок Улзытуевай "Ехэ дабаан" гэжэ 1972 ондо гараһан суглуудбаринь поэдэй һүүлшынь ном болоһонһонийнь гашуудалтай даа. Энэнь уран зохёолшын түрэнэн, үдэһэн нютагайнь нэрээр "Шэбэртэ" гэжэ шүлэгөөр нээгдэнхэй. Тус захатаһаань нэгэ хэды бадаг та бүгэдын анхаралда:

Ая гангын хангалаар анхилаадхёо гэнтэ. Аршаанта сэлгээ нютагин амар мэндэл! Арын оройһоо харахада, альган дээрэ мэтэ Аржын тдлорон угтаа аглаг минин Шэбэртэл!

Буряадаймнай булжамуурай һүүлшын захатань "Хоридугаар он", "Захаамин тухай шүлэгүүд", "Дуран тухай дурдалга", "Хабарай шүлэгүүд", "Байгалай дүрбэн халхин", "Хазааргүй агта", "Наран Зүгэй орон", "Монгол аялганаа" гэхэн циклнүүдээ бүридэнхэй. Наяхан лэ ана-мана хүүдэ ороходо жо ябаһан үхибүүхэнэй нэн түрүүшын гээ алхамуудые энэбхилэн һагад хэжэ ябаһаншуугаар, угаа мэдэхэйхэнээр, дүмүүхэнээр автор тоонто Шэбэртээ, түрэл Буряадаа ханаан бодолдоо бөөмэйлэ. Тийгэншгегүй байха аргагүй даа, юундэб гэхэдэ:

Хангил үндэр Саяан тээһээ Хадын сэнхир орон шэнги Хамар дабаан, Бархан тээһээ Хангай ехэ тайга шэнги... гээд, нютаг орондоо дурлангүй байжа болохо юм аал?! Угайдахадаа түрэнэн тоонтонышье мүнөө болоходо танигдахаар бэшэ болоһонхойл:

Гэр гэрээр ябахата, һаруул гэшэнь, сомор. Гэрэл, диван, сервант, гардеробууд аржына. Гэнтэ наярһан телефон комод дээрэ һонор, Гэлигэр гоё номой таг, сонхонуудтань - гардина. Нютагайнь бууса бүхы дэлхэйтэй гэхээр, оройной нийслэл - Мьскватайшье холбожорхиһон "аранга үндэр сэргэтэй агуу онһон телеграфтай", тойроод "авто дардам харгынууд алишье зүг руу зурына".

Тэмдэглэгдэхэеэ байһан Агууехэ Илаатын 50 жэлэй ойн баяртайшье холбоотой, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай мэгдэлтэй хатуу сагта зүблэлтэ гүрэнэй арад бүгэдын хани халуун барисаан, бэе бэеэ дүмдэлгэшье тухай бадагууд авторай зохёолнууд соо дайралдана:

Халуун шанга байлдаанай

түлэг дунда алдалһан Халуун талын хүбүүе энэ бөөрээ далдалһан Ээм дээрэ үргэжэ, үхэл сооһоо гаргаһан Эмшэ залуухан Полина Воронезкой басаган хэн. "Хоридугаар он" гэхэн циклынь ном соо горитой нуури эзэлэнхэй. Эндэнь "Шэрүүн хатуу хаһа бэлэй", "Буряад орон", "Монгол", "Эдир наһан", "Николас Гильбенэй аялгаар" гэгдэһэн шүлэгүүд бии. "Эдир наһан" гэжэ шүлэгийн "шуурган соогуур түрэнэн" үеын хүн бүхэнэй наһанай хэды хүхиюун, задарюун байһаншье наань, автарай уянгата нюур эдир залуугайнгаа сагта хандан "Зай, байртай!" гэжэ хэлээд, "эрэлхэг ажалай амгалан үглөө, амар сайн!" гэн, тэрэн тээшээ эрэлхэг нэтерүүгээр шуумайн оройн тухай хөөрэнэ.

Хурьһэтэ энээхэн дэлхэй дээрэ хүн боложо мүнцэлһэнэйнгөө урмаңда ажал хэжэ жаргал олохые зохёолшын уянгата нюурын эрмэлзэнэ гэжэ харанабди. Тэрээхэн, халагни, эдир наһанай үнгэршэбэ даа гээд, уһа шодон болонгүй, ута хамсыгаа шамажа оромоор халуун ажалай хаһын буугтад байһые мэдэрнэ. Эгээл тиймэһээ:

Эдир наһан! Шиний үнгэрэн үнгэрөөш бол, Этигэл зоригойм эршэ долгин барагдаагүй. Эсэхэ сусахын энгэр хүбөө дүтлөөш бол, Энэ наһанайм эрьёе ганса харагдаагүй.

Автор түрэнэн тоонто Шэбэртээ, "бэлхүүһэсээ ногоотой Бэлшэрээ", Бэшүүр талынгаа зоние домоглоод лэ дүүргэжэрхинэгүй. Наруули Буряад оройнойнгоо нютаг нуга бүхэниие дуулан түүрээһэн байгша. Сагаан мүнгэн малгайта Саяан үндэр уула тухай, захын аман гүүлэдэг Захаамин тухай, загана нугаһаар, нуур

- үхибүүн зандаа, Атар уудам талын энгэртэ адхаран бууһан Аадар мэтэ айдар сэнгүү ябаал хаб даа. "Ганса сусал - гал болохогүй, ганса хүн - хүн болохогүй" гэдэгтэл, үеын ганса нүхэргүйгөөр энэ юртэмсэдэ амидарха, гал гуламтаяа сахиха, хии мориёо дээгүүр лэ хийдүүлхэ гэшээ ямаршые хүндэ шухалын шухала хэрэг ха юм даа. Энээн тухай авторай уянгата гол нюур баһал бодомжолно:

Галуу, нугаһадынь хорхой шумуулынь, намаа сээгшые - Газар түбидэ юумэн бүгдэ хоёр хоёроороо... Бодолоо улам саашань үргэлжэлүүлэн, хамаг баяр, хамаг үйдхарьем хубаалдан ябаха инаг ганса амарагнил хажуудам байһай даа гэжэ баһал ханаһандаа Бурхан багшадаа залбарна:

Хэсүү хүндэ зоболонгой эрбэлнь, хэн хубаалдахаб? Ши. Хээрын халхинтай нүхэсөө болни, хэн зобохо даа? Ши. Хэлэ аманда орёолдоо болни, хэн далдалхаб? Ши. Хэрэг ажалдаа шунаа болни, хэн дэмжэхэб даа? Ши. ...Аялга дуунай хуладаа болобол, хэн туһалхаб? Ши. Арадай хэрэгтэ зорёо болни, хэн үргэжэб? Ши.

"Байгалай дүрбэн халхин" гэжэ шүлэгүүдынь баһал һонирхон хужарламаар бүтээлнүүдээр дүүрэн. Алдарт Байгалаа, ариухан далайгаа манай поэдүүдэй энээнһээ урда хэдэ шыбедомогон түрээгээ хадап, Дондок Улзытуев тус темэ өөрынхээрээл татаад орхино:

ябаха эльгэ зүрхэшые байна гэшээ гэжэ уянгата нюурын бодомжолһоор:

Угы, угы! Үбгэрөөшье бол, Угым сохидол тэрэл зандаа. Үглөө мүнөө һэргэн бодоод, Үшөөл хайхаар дуулахаб тандаа.

...Жэргэмэлтэ талын дунда Жээрэг-хөөмэйни дуу дуулан, Жэлһээ жэлдэ гүнзэгырүүлэн, Наһан тухай, наран тухай Намдуу аялаар удхалхалби. Намда үгтэйэн шадал соогоо Намжаа нютагаа магтахалби.

ЖЭРГЭМЭЛТЭ талын дунда дуугаа дуулан, жэнхэни буряад уран хэлээ баяжуулан, "наран тухай, наһан тухай" намдуугаар удхалан аялалдынь уншагшад ханаһа ёһотой...

Эрэхүнэй нэрэ хүндын түлөө, Үри хүтгэдэйнгээ һүр һүлдэн түлөө,

Эхэ хүнэй ехэ хүндын түлөө, Урин сэдхэл, уран гарайнь түлөө,

Гал гуламта, гол уһанайнгаа түлөө,

Гэр бүлэ, гэрэл наһанайнгаа түлөө,

Хэжэ ябаһан хэрэг, ажалайнгаа түлөө,

ханажа ябаһан найхан зоригойнгоо түлөө

Дүрбэн зүгөө магтажа, Дүрбэн тээшээ дууланаб.

Найман хизаарта дурдажа, Найхан дуугаа дууланаб.

Дондок Улзытуев гээшэмнай буряад хэлэнэйнгээ баялигай "алтан тобынь тайлан сэлһэн" зохёолшо хэн хойноо, улаахан шүрэнүүдынь түүжэ гаргаад, шэдитэ һубһан болгон үлхэжэрхөөд, арад зондоо бэлэгээ. Энэ хэлээшымнай зүб байһые зохёолшын бүхы шүлэгүүдэйнь суглуудбаринууд гэршэлэн харуулна. Тэрэнэй зохёохы ажал буряад уран шүлэгэй онсо шэнжые бүри үргэнөөр далижуулаа. Бадагуудынь гэжэ даа, уйгаргүй нарин хурса, уян нутархай аялануудаар нэбтэршэнхэй. Буряад хэлэнэйнгээ баялыгы

дээрээ" гэн алдан, буряад сур шүлэгшэ, манай угсаатанай булжамуур ябаһан Дондок Аюшеевич Улзытуевай нэрэ Саяан уулын мүнхэ саһан мэтэ Байгал далайн болор тунгала уһан мэтэ хоншуухан санзыл буряад үнэрөө хээээдэши алдангүй, сэдхэл зурхыемшэ саһаа сагта баярлуулхые бодолой гээд, баһа шүлэ найруулгаарнь дүүргэе даа:

Зай даа, иигээд лэ үнгэршэ энэ наһанайм

Зайгуултажал ябаһаар энэ болобо ха юмбиол даа

Хуурмаг гунигта абтадаг болошоо гэшээ гүб ал

Хуурсаг лэ хаража зүүдэлдэг болошооб даа

Халуун шулуу долёһоо хүнийнь бөһи

Харин хүйтэн шулуу мүргэһөөр лэ энэ боло

Олоной дунда дуушан солотой яба

Оройной тэнгэри, газар уһа магтаа

Зай даа, иигээд лэ үнгэршэ энэ наһанайм

Зайлашагүй үйлын үри гүб байдаг лэ юм бай

Урдахи хойнохёо алдажархиһан энэ хүмүүд

Удхалха гэшээ хүшэр лэ хэрэг байна даа

Баруун зүүнэй - хоёр баһал хэлгээд лэ үлхэ

Бараан хара үүдэд орой дээгүүрни нар баһал

Хадынгаа хорхойной гансаарханаа үеэ тэнийхэ

даа - төөрижэ үни ошонхоо Үе наһанайнгаа бэлшэр дээрэ иигэжэ шэбшэ

Үдэрэй ханаан, хүнийн зүүдэн болошоод ябаһа

Хамаг юумэн хуурмаг магтаа үзгэдөө

Харгымнишье, зүргэмнишье мухардашаһан мэтэ бай

М. ХАМГУШКЕВ хэлэ, бэшгэй эрдэмтэн кандидат

АВТОРНАА: энэ статья гонорарые Доин Улзытуевай жасага үргэнэ

ТЕЛЕВИДЕНИ

СУББОТА, 27 ОРТВ

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 28 ОРТВ

- 8.45 Телеканал "Подъём"
9.45 Слово пастыря
10.00, 16.00 Новости
11.30 Не зевай
12.00 Утренняя почта
12.35 Смак
12.50 Как-то раз
13.00 Театр плюс ТВ. Взрослая дочь молодого режиссёра.
Александра и Марк Захаровы
13.45 Мультфильм
14.00 Ролан Быков в историческом фарсе "Оно"
16.20 Мультфильм
16.45 В мире животных
17.20 Окно в Европу
17.50 Бомонд
18.10 Счастливый случай
19.00 Новости
19.20 Телескоп
19.55 "Ералаш"
20.20 Золотая серия. Год 1978. "Женщина, которая поёт"
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Детективное агентство "Лунный свет"
23.35 Брэйв ринг
00.25 X. ф. "Дорога на Ведвилл"
02.25 Телефильм "Тот самый Мюнхгаузен"

РОССИЯ

- 9.00 Вести
9.20 Подробности
9.30 Что день грядущий
9.35 Вовкулакья или загадка доктора Никодима
9.50 Золотой ключик
10.10 Этикетка
10.20 Провис в квадрате
10.50 Правительственные будни
11.20 Большой хоккей
11.50 Карьера
12.20 Российское бюро путешествий
13.05 Служба 2990000
13.20 Фигурное катание
14.45 Ваше право
15.00 Вести
15.30 Де-факто
15.45 Киноафиша
16.00 Как жить будем?
16.45 Эмилия. 5 с.
17.40 Сигнальный экземпляр
17.50 По-русски
18.10 Империя игр
19.05 X. ф. "Вальс золотых тельцов"
20.20 Комедия положений
20.50 Автомиг
21.00 Вести
21.25 Субботний вечер с Максимом Дунаевским
23.00 Совершенно секретно
23.50 Служба 2990000
00.10 Программа А
01.15 Служба 2990000
01.30 Футбол без границ

ТВ-3

- 18.00 Мультфильм
18.20 Домовой
18.50 Худ. фильм "Клуб самоубийц или приключения титулованной особы"

- 8.50 Тираж Спортлото
9.00 Телеканал "Подъём"
10.00, 16.00 Новости
11.25 Пока все дома
12.00 Утренняя звезда
12.45 Из первых рук
12.55 Служу России
13.25 Играй, гармонь!
13.55 Публицистический фильм "Когда раступаются льды..."
14.25 Очевидное-невероятное
14.55 Пираты
15.25 Смехопанорама
16.20 Музыка в эфире
17.10 Мультфильм
17.25 Клуб путешественников
18.15 Мультфейерверк
19.00 Новости
19.20 Спортивная программа
19.50 Юбилей Игоря Моисеева
21.05 Шарон Стоун в триллере "Год оружия"
23.00 Воскресенье
23.55 Детективное агентство "Лунный свет"
00.50 Любовь с первого взгляда
01.20 Фильм-спектакль "Ханума"

РОССИЯ

- 9.00 Вести
9.25 Что день грядущий
9.30 Теремок
9.45 Гостиница Деда Мазая
10.00 Наш сад
10.30 Доброе утро
11.00 Аты-баты
11.30 В мире авто- и мотоспорта
12.00 Вести в 11
12.15 Парламентская неделя
13.00 Антракт
13.10 В мире животных
14.05 Эмилия 6 с.
15.00 Вести
15.30 Не вырубить
15.45 Телекросс
16.00 Фигурное катание. Чемпионат Европы. Женщины. Произвольная программа
17.15 Книжная лавка
17.40 Горячая десятка
18.00 Лучшие игры НБА
19.05 Волшебный мир Диснея
20.00 Колесо истории
21.00 Вести
21.25 Сделано в Голливуде. х/ф "Обманутая"
23.20 Автомиг
23.30 У Ксюши
00.05 Служба 2990000
00.20 Тихий дом
01.15 Река времени
01.20 Адамово яблоко

ТВ-3

- 18.00 Мультфильм
18.20 Хүсэл
18.55 Фантастический фильм "Зеркало для героя"

СПОРТ БОКСЁР ХҮБҮҮДЭЭРЭЭ ОМОГОРХОНОБДИ

Манай республикада хүүлэй хэдэн арбан жэлэй туршада дэлгэржэ эхилхэн бокс хүн зоной дунда улам хүртэтэй боложо, хүбүүд сооһоомнай нэрэ солотой, бэлгитэй спортсменүүд урган гаража, нютаг нугага гансашье республика дотороо бэшэ, мүн дэлхэй дээрэ суурхуулаа гэшэ.

Боксын ододой нэгэн болохо Владимир Сафроновой шанда хүртэхын түлөө мурьсөөн хаяшаг Улаан-Үдэдэ боложо үнгэрөө бэлэй. Алдарта спортсменүүдэй тоодо манай Захаамин нютагай хүбүүн уласхоорондын классай спортын мастер, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй долоо дугаар чемпион, ороной чемпионадта дүрбэ дахин мүнгэн медаль абанан, гадна хүрэл медальнуудтай, 1979 ондо Кельндо Европын чемпионадай хүрэл медальда хүртэһэн Александр Дугаров оролсохо ёһоороол оролсоно. Тэрэ Москва хотодо Бауманай нэрэмжэтэ дээдэ техническэ училищиде хуража гараад, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Түбэй спортын клубта ахамад тренерээр ажаллана.

Сашын түрүүшын тренер Николай Тыкшеевич Хабалов 1960 ондо Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадта хүдэлхээ эрээ хэн. Тэрэнэй Закаменск хотын хүүгэдэй спортын хургуулин дэргэдэ боксын секци нээһээрнэ эгсэ 35 жэл үнгэршэбэ. Тэрэ гэхэнһээ хойшо Захааминда спортын энэ зүйлэй улам хүгжэжэ эхилхэдэ, бэрхэ боксёр хүбүүд хойно хойнооо ургажа захалаа. Тэдэнэй дунда олон мастернууд, мастерта кандидадууд бии гэжэ мэдэнэбди.

Закаменск хотын хүүгэдэй спортын хургуулин 35 жэлэй ойн гүйсэхэдэ, тэндэ мурьсөөн үнгэргэгдэжэ, мэдээжэ боксёр Александр Дугаровай шанда хүртэхын түлөө республикнай газар нютагуудһаа бэрхэ боксернууд эрээ хэн. Түрүүшын үдэр Соёлой ордон соо "Үнэн зүрхэнһөө" гэжэ нэрлэгдэһэн баяр баясхалангай хүндэлэл ёһолого боложо, шаңдааһа шангатай боксёр хүбүүдтэ гэжэ бэлдэгдэһэн концерт-наадан табигдаа.

Тренер Н. Т. Хабаловай хурагшад олон юм. Жэшээнэ, 7 мастер, 24 кандидады бэлдэһэн Сергей Васильевые нэн түрүүн дурдахаар. Мүнөө Москвада ажаһуудаг сууга боксер Анатолий Новиковые мартахаар аал? Саашань Улаан-Үдэ хотын "Алтан бээлэй" гэхэн клубай президент Валерий Галданов, Алексей Овчаренко, Александр Путинский гэгшэд мурьсөөнэй түрүүшын үдэр тайзан дээрэ уригдахаараал уригдаба. Тус мурьсөөндэ эрэнэй айлшадай дунда хэд байгаа гэбэл, Олимпийн нааданай чемпион В. Сафроновой тренер, боксоор түрүүшын мастернуудай нэгэн В. Николаев, Токиодо үнгэргэгдэһэн Олимпийн наадануудта мүнгэн медалийн лауреат В. Бараников, 1996 ондо Монреальда үнгэргэгдэһэн Олимпийн наадануудай шангай лауреат, дэлхэй чемпион В. Соломин, Улаан-Үдын хүүгэдэй спортын хургуулин тренернууд, ондоо хотонуудһаа эрэнэй мэдээжэ боксернууд тэндэ байба.

Тус мурьсөөн хоёр үдэрэй туршада үнгэргэгдөө. Тэндэ хабаадаһан командануудые дурдая; Улаан-Үдын хүүгэдэй спортын хургуули, "Мотом" гэхэн спортын клуб, Сэлэнгын, Зэдын аймагуудай түлөөлэгшэд, мүн Закаменск хотынмай хүүгэдэй спортын хургуулинуудай гэгшүүд хабаадаа. Александр Дугаров Василий Соломин хоёр ехэ анхаралтайгаар энэ мурьсөө хаража байгаа хэн. Харин Николай Тыкшеевич Хабалов ахамад судья боложо, раунд бүхэниие тон шангаханаар адаглажа, үнэн зүбөөр сүүдлэжэ гараа.

Энэ һонирхолтой мурьсөөндэ хэд түрүүлжэ гарааб гэхэдэ, Андрей Тушемилов ("Мотом" спортклуб), Александр Данеев (Улаан-Үдын хүүгэдэй спортын хургуули), Жаргал Гонгоров, Фидель Бальжанов, Николай Дулмаев, Дмитрий Шойдоков, Олег Батуев, Чингис Цыренов (Захаамин) гэгшэдые амаршаланбади. Тиигэжэ боксдо дуратайшуул аяар холын манай Захаамин ерэжэ, бэлгитэй бэрхэ нютагаймнай хүбүүнэй нэрэ солье дээрэ үргэжэ, хүндэлжэ

ошобо ха юм.

Александр Дугаров Александр Новиков хоёр түрэл нютагаһаа хэды холо Мотом хотодо байдагыһаа, эрэн аха дүүнэрээ ханажа руугаа ходоодоо ерэжэ бэлэ. Эдэ хоёр спортсмен мурьсөө боложо байха үеэ бүхэнһөө сэдхэхэй үрээлнүүдые дуулажа баясхалайгай оршон бай үнгэрхэн мурьсөө гэгшэ. Саашадаашье Александр Дугаровай хүндэлэдэ мурьсөөнүүд Закаменск үнгэргэгдэжэ байха юм.

Түгэсхэлдөө тус мурьсөө эмхидхэн спонсорнууд аминдань дурдая; Закаменск хотын "Здоровье" гэхэн предприятие "Байкалсевернефть" фирмын "Мотом" фирмын "Хлебопром Бурятия" акционернэ бүлгэм ба Тэрэ тоодо аймагай таряа бүхи ажахынүүдэй хүргэһэндэ баяр баяса гэгшээр дамжуулагдана.

Мурьсөөндэ Александр Дугаровай хүртэхын түлөө Захааминһаа зуугаад спортсмен тэмсэжэ гараа. "Хлебопром Бурятия" гэхэн акционернэ бүлгэмэй директорэй уран зохиолшо С. Д. "Захаамин—боксернэ нютаг" гэхэн ном типографиде хэблэ гаргагдаһан тухай мэдээ тэдэ номуудаа спортсменүүдтэ бэлэ барихадаа, үрээлэй үгэнүүдые хэлэжэ, үндэр Захаамин хангай туй

онцотой гоёор хөөржэ Зүб лэ даа. Манай гансашье сог залитай спор хүбүүдээрэ суурхана бэлэ уран зохиолшо позүүдээрээ, ажалша бэлэ зоноороо омогорхого. Мүнөөдэрэй тулгар хүндэ сагта элдэбын хэ ябуулгануудые хойно хойно үнгэргэхын аргагүй мэдэнэбди. Тээ Закаменск хотодо боложо ауй боксернуудай мурьсөө һайнаар эмхидхэнэбди дахин баярые хүргэе. Н. ГАРМА

ТОБШОХОНООР...

САНА. Энэ зүйлөөр Буряад ороной түрүүшын мастер Иван Анненковай дурасхаалда зориулагдана мурьсөөн ЛВРЗ-гэй спортын клубай санын бааза дээрэ үнгэргэгдэжэ, манай республикын 80 гаран санашад хабаадаһан байгаа. Эрэшүүл 7,5 километрэй зайда урилдаба. Эндэ Алексей Кокорин түрүү нуури эзэлэ. Хоёрдохи нуурида гарахын түлөө илангага шанга тэмсэл болобо. Эндэ тон хүлээгдээгүй ушар тохёолдоо. Улаан-Үдын 6-дахи интернат хургуулин 15-тай хурагша Григорий Дружинин хурдан түргэн байһанаа харуулжа, мүнгэн медальяр шагнагдаа. Дмитрий Петренко хүрэл медальда хүртэһэн байха юм. Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй оюутан, спортын мастерта кандидат Анна Самарцева 3 километрэй зайе бултанһаа түргэн гаталжа, илалта туйлаба. Тиигэжэ мурьсөөнэй дүнгүүдээр Сибирь болон Алас-Дурна

зүгэй кубогта хүртэхын түлөө Новосибирск үнгэргэгдэхэ мурьсөөндэ хабаадаха республик суглуулагдамал команда бүридүүлэгдээ. ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Шэнэ жэлэй хүртэхын түлөө мурьсөөн Зүүн Сибириин технологическа университетэй хүнгэн атлет манеж соо дүүрбэ. Эндэ Буряадай университетэй оюутан Сергей Лобов да 60 метрэй урилдаанда шалгарһан, 7 сантиметр утые харайһан байгаа. Иимэ дундүүдые харуулһанайн түлөө тэрэндэ шан баруулагдаа. Эгэшэ дүүнэр Вера Наталья Чистяковануудтай урилдаанай дээрэ тэнсэхэ хун олдобогүй. Вера зайнуудта, Наталья дундуур зайнуудта туйлаа. Россин суглуулагдамал командын спортын мастер Юрий Чижов 3000 метрэй эрхимлээ. Алексей Савельев, Татьяна гэгшэд үндэрые харайлгын сектортэ байһанаа харуулба. Б-М. ЖИГЖИ

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Redaktion: Д.М.Ж.ЖИГЖИТОВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., НИМАЕВ П. И. (редакторай орлолго), ОЧИРОВС. Д., ПИПТАЕВВ. И. (хэблэлэй директор), РИНИШНОВ С. Д. (редакторай орлолго), ЦЫРЕНЦОРЖИЕВИЦ Б. (редактор), САМБЯЛОВА Т. В. Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаршвиллин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци. Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4000. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00. Буряад Республикын республиканска типографиде газетэ хэблэгдээ. Директорайнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ №12.

Редакцины телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-63-08, 2-62-62, харюусалгата секретарици - 2-50-52, секретаридаид - 2-60-91, таяагчын нийтлэл-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-91 (даагшань), 2-57-63, олонийтын хүдэлмэрийн ба мэдээлэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Мэргэжэлтнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61. "Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.